

דף עזר ללימוד דיני ארבעת המינים

דף זה מסכם את הדינים העיקריים של ארבעת המינים אבל אינו מפרט את כל הדינים.

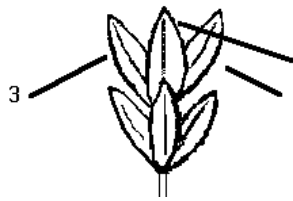
הדסים

ליטול הדס שראשו שלם.³
 5. רצוי לבחור הדס שגבעולו מכוסה בעלים (כל קבוצת עלים מגיעים לעלים שמעליהם).⁴

מושגים:

הדס משולש - הדס ששלשה עלים יוצאים באותה גובה מכל נקודה בבד (עץ ענף) ההדס.

הדס שוטה - הדס שאינו משולש, אלא יש פחות משלשה עלים בכל נקודה בבד ההדס.

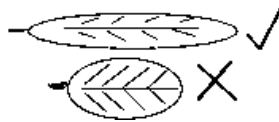

דינים:

1. ההדסים צריכים להיות משולשים ברובם ורצוי שיהיו משולשים לכל אורכם.¹
2. לוקחים שלשה הדסים, כאשר אורך כל הדס הוא לפחות שלשה טפחים (24 ס"מ).²
3. יש לבחור הדס ירוק וטרי, שאינו יבש.
4. הדס שראשו נחתך (נקטם) כשר אבל עדיף.

ערבות

4. ערבה שראשה נקטם (נחתך) פסולה.
 5. רוב העלים צריכים להיות שלמים ומחוברים ורצוי שכל העלים יהיו שלמים ומחוברים.⁶

דינים:

1. צריך לחפש ערבות שעליהן משוכים (אליפסות) ולא עגולים.⁵
2. אורך הערבות - לפחות שלשה טפחים ללא העלים.²
3. יש לבחור ערבות טריות ולא יבשות.

לולב

רואים רק מצד אחד של הלולב, ובצד השני רואים את העלים.
תיומת - כל עלה בלולב הוא כפול. זאת אומרת כל עלה עשוי משני עלים שגדלו מחוברים זה לזה מצד אחד. העלה הגבוה ביותר של הלולב (העולה מהשדרה ישר למעלה) נקרא (שני חלקיו) התיומת.

דינים:

1. הלולב הוא ענף צעיר היוצא מהדקל. ככל שהוא גדל עליו נפתחים יותר ויותר. יש לקחת לולב שעליו עדיין צמודים לשדרה וטרם נפתחו.
2. אורך שדרת הלולב חייב להיות לפחות ארבעה טפחים (32 ס"מ).⁷
3. יש לבחור לולב צעיר וירוק - לא יבש.
4. השדרה כולה צריכה להיות מכוסה בעלים.
5. מצוה מן המובחר ליטול לולב אשר העלה העליון שלו (התיומת) לא נחלק כלל. בדיעבד הלולב כשר אם התיומת נחלקה בפחות מרובה.⁸
6. יש לחפש לולב ישר.

מושגים:

שדרה - העץ שבמרכז הלולב אשר ממנו יוצאים עליו לשני צידיו, הוא השדרה. את השדרה

אתרוג

דינים-

1. יש לקחת אתרוג ירוק-צהוב או צהוב.⁹ מותר לקחת אתרוג ירוק אם הוא התחיל להצהיב.
2. גודל האתרוג: לפחות כביצה (57.6 סמ"ק).¹⁰
3. יש לחפש אתרוג שלם ויפה. אם יש באתרוג נקב או מקום שחסר מקליפת האתרוג צריך לברר הדין.¹¹
4. אתרוג שנפלו פטמתו או עוקצו, יש חשש שהוא פסול וצריך לברר הדין.¹² רצוי ליטול אתרוג עם שושנתא. (חלק שלפעמים נמצא על הפיטס- ראה בצירוף).
5. אין לקחת אתרוג יבש.

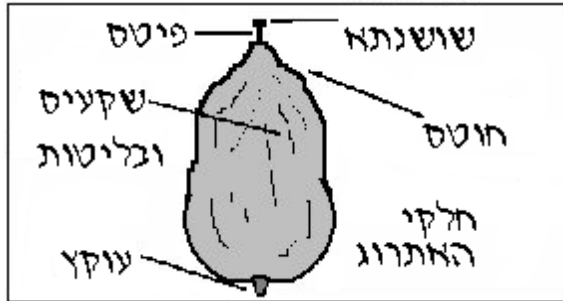
6. יש כתמים ונקודות הפוסלים את האתרוג, ויש שאינם פוסלים את האתרוג, זה תלוי בצבעם, גדלם ומיקומם. לכן יש להתייעץ עם רב לגבי כל מראה הנמצא על האתרוג.

מושגים- אתרוג מורכב-

אתרוג מורכב- אתרוג אשר אינו אתרוג טהור, אלא מעורב בו מין אחר על ידי שיטות גידול- כגון לימון.

פיטמא- בראש האתרוג בולט עץ, זוהי הפיטמא. לפעמים בראש הפיטמא יש עץ עגול שטוח- זוהי **שושנתא**.

חוטם- החלק העליון של גוף האתרוג מהמקום שהאתרוג מתחיל להיות משופע זהו החוטם. **עוקץ-** חלק הענף שבולט מהאתרוג אשר דרכו האתרוג היה מחובר לעץ שעליו גדל לפני שנקטף.

סימנים להכיר בין אתרוג מורכב לאתרוג בלתי מורכב (יש לו סימני לימון)-

1. לאתרוג יש קליפה עבה במיוחד, ללימון לא.
2. באתרוג העוקץ שקוע לתוך האתרוג. בלימון העוקץ בולט.
3. לאתרוג יש בליטות בקליפתו, קליפת הלימון חלקה.
4. בתוך האתרוג, גרעיניו עומדים. בלימון הגרעינים שוכבים. (סימן זה אינו סימן מובהק).

מקורות-

1. תרמ"ו:ה', במקרה ונשרו עלים יש הרבה חילוקים ויש לברר הדין.
2. 24 ס"מ לשיטת הגר"ח נאה, ולשיטת החזו"א 29 ס"מ. בדיעבד ההדס והערבה כשרים כאשר הם ארוכים 2 וחצי טפחים, מ"ב תר"ח:ח'.
3. רמ"א תרמ"ו:י'.
4. שע"ת תרמ"ו ס"ק ו'.
5. יש סימנים נוספים בעלים (בד אדום ועלים חלקים) אבל סימנים אלה אינם קיימים בכל הערבות, ארבעת המינים השלם, עמ' 40.
6. תרמ"ז ב'.
7. 32 ס"מ לגר"ח נאה, 39 ס"מ לחזו"א. הלובב כשר

בדיעבד כאשר שדרתו ארוכה י"ג ושליש אגודלים, מ"ב תר"ג ס"ק ח'.

8. יש אומרים שפסולה אם פתוחה אפי' בקצת, י"א שפסולה אם פתוחה טפח וי"א שפסולה אם פתוחה ברובה. מ"ב תרמ"ה:י"ט.
9. מ"ב תרמ"ח:ס"ה.
10. לשיטת הגר"ח נאה. לחזו"א 100 סמ"ק. **רצוי להוסיף על משקל זה כי לפעמים האתרוגים מצטמקים (shriveled up) בסוכות, כשרות ארבעת המינים עמ' ח'.**
11. **חסר פסול ביום הראשון וכשר בשאר הימים.**
12. עיין מ"ב סי' תרמ"ח ס"ק ל'. **אתרוגים הגדלים ללא פיטס (ז"א שהפיטס נופל בצעירותם) כשרים. אם עלה קרום על המקום שמשם נפל הפיטס גם כן כשר.**

כל הזכויות שמורות © לצבי האריס תשס"ג
tzvi@halachayomit.com